

Iulian Bitoleanu. Profesor doctor la Colegiul Național „Anastasescu” (Roșiorii de Vede). Masterat în Jurnalism și Comunicare (Universitatea din București), precum și doctorat în Filologie (Universitatea din Craiova). A participat la congrese și conferințe universitare, cu finalizare în volume colective. A publicat studii și eseuri în revistele *Luceafărul de dimineață*, *Tribuna*, *Argeș*, *Oglinda literară*, *Mozaicul* ș.a. A editat articole științifice cu indexare internațională ISI în diverse reviste străine, ca și în *Analele universitare* de la Craiova și Târgu-Mureș. Autor a patru cărți: *Vama candorii* (1990), *Repere literare, stilistice și lingvistice* (1999), *Lacrima nopții* (2002), *Meridiane critice* (2014).

Iulian Bitoleanu, *Eminescu, jurnalistul cultural complet*
© 2019 Institutul European Iași

INSTITUTUL EUROPEAN
Iași, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13, 700469, O.P. 6, C.P. 1309
euroedit@hotmail.com, www.euroinst.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BITOLEANU, IULIAN

Eminescu, jurnalistul cultural complet / Iulian Bitoleanu; cuv. înainte:
Elena Filipaș. - Iași: Institutul European, 2018
Conține bibliografie
ISBN 978-606-24-0239-6

I. Zaharia-Filipaș, Elena (pref.)

821.135.1.09

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Printed in ROMÂNIA

IULIAN BITOLEANU

EMINESCU, JURNALISTUL CULTURAL COMPLET

Cuvânt înainte de Elena Zaharia Filipaș

INSTITUTUL EUROPEAN
2019

Cuprins

Cuvânt înainte / 7

Capitolul 1

Din istoricul presei europene / 9

- 1.1. Jurnalismul european în diacronie / 9
- 1.2. Eminescu versus presa anterioară / 14
- 1.3. Gazetarul profesionist și „T(timpul)” (său) / 18
- 1.4. Concepția jurnalistică / 22

Capitolul 2

Publicistica eminesciană / 27

- 2.1. Coordonatele istorico-literare / 27
 - 2.1.1. Periodizarea publicisticii eminesciene. Etapa I / 27
 - 2.1.2. Etapa a II-a „Curierul de Iași”
(mai 1876 – octombrie 1877) / 34
 - 2.1.3. Etapa a-III-a. „Timpul”, „România liberă”,
„Fântâna Blanduziei” / 51
 - 2.1.3.1 „Timpul” / 56
 - 2.1.3.2 Epilogul „România liberă”
și „Fântâna Blanduziei” / 64

Capitolul 3

Tematica / 71

- 3.1. Concepția socio-culturală / 71
- 3.2. Domenii culturale și artistice / 75
 - 3.2.1. Folclor / 75
 - 3.2.2. Teatru / 79

3.2.3. Cultură / 87

3.2.4. Lingvistică / 95

3.2.5. Literatură / 109

3.2.6. Educație / 127

3.2.7. Religie / 135

Capitolul 4

Icoane vechi și icoane nouă / 147

4.1. Oglinda veridică a politicii interne / 147

4.1.2. *Actualitatea* / 148

4.1.3. *Paralele economice* / 151

4.1.3. *Bătrânii și tinerii* / 157

4.1.4. *Ilustrații administrative* / 160

4.1.5. *Din abecedarul economic* / 163

4.1.6. *Frază și adevăr* / 165

Receptarea critică a gazetăriei eminesciene / 171

Autentificarea unei valori / 171

Concluzii / 171

Bibliografie literară / 181

Bibliografie critică / 182

Bibliografie jurnalistică / 189

Cuvânt înainte

Lucrarea reprezintă rodul unei cercetări temeinice și ample și, totodată, al unei pasiuni pentru Eminescu, demnă de stimă, mai ales în contextul actual, când interesul față de valorile culturii naționale, ale culturii în general, a scăzut considerabil. Autorul a întreprins o muncă de cercetare foarte serioasă, explorând minuțios universul publicisticii eminesciene, pe baza edițiilor existente, dar și prin contact direct cu presa timpului, precum și consultând numeroase exegeze critice consacrate temei. El reexaminează atent toate opiniile critice formulate în marginea textelor jurnalistice scrise de poet, și le însușește pe unele, le amendează pe altele, neobosit în sărguința și devoțiunea sa.

Domnul Bitoleanu Ilie este un cercetător onest și harnic, care s-a devotat temei sale de cercetare, parcurgând mii de pagini de bibliografie și străduindu-se să organizeze coerent rezultatele muncii sale. Prin amploarea informației bibliografice, tinzând spre exhaustivitate, prin pasiunea cercetării în detaliu a unei importante componente a operei eminesciene și mai ales prin încercarea de a încadra această cercetare în canoanele genului jurnalistic, lucrarea domnului Bitoleanu Ilie se impune atenției.

Elena Zaharia Filipaș¹

¹ Profesor univ. dr. la Facultatea de Litere, Universitatea din București.

Capitolul 1

Din istoricul presei europene

1.1. Jurnalismul european în diacronie

Cultura este de neconceput fără dimensiunea ei livrescă, fără aportul „slovei făurite”, concretizate în literatură artistică (poezie, proză, teatru) ori științifică (tratate, dicționare).

Tot de zodia culturii, a comunicării scrise ține și presa. După Victor Vișinescu¹, patru au fost revoluțiile ce au marcat comunicarea; prima: limbajul articulat (în protoistorie); a doua: alfabetul și scrierea (cu mii de ani î.Hr.); a treia: tiparul, inventat de Gutenberg (sec. al XV-lea, la 1438) și ultima: tehnologizarea în mass-media, prin Marschall McLuhan.

Un punct de vedere pertinent au exprimat și Melvin L. De Fleur și Sandra Ball-Rokeach², ce au decelat șase faze ale comunicării în diacronie:

1. Epoca semnelor și semnalelor;
2. Epoca vorbirii;

¹ Victor Vișinescu, *O istorie a presei românești*, Ed. Victor, București, 2004, p. 12.

² Melvin L. Du Fleur și Sandra Ball-Rokeach, *Teorii ale comunicării de masă*, Ed. Polirom, Iași, 1999, pp. 21-38.

3. Epoca scrisului;
4. Epoca tiparului;
5. Epoca mijloacelor de comunicare în masă;
6. Epoca mijloacelor de comunicare computerizată.

Anul 1438 rămâne de referință în istoria omenirii prin difuzarea la mii de km. a mesajelor, în circulația mai rapidă a informațiilor, inaugurându-se, pe drept cuvânt, galaxia Gutenberg, dacă socotim că Johannes Gensfleisch, alias Johan Gutenberg de Mainz (1400-1468) a creat la Strasbourg, apoi la Mainz, mașina de tipărit, invenție fascinantă a Evului Mediu, prilej cu care a imprimat Biblia (1455-1456) și alte lucrări fundamentale.

Despre semnificația aparte a evenimentului s-a pronunțat și Marschall McLuhan³, insistând pe valențele duale de tehnologie și de materie primă, superioară bumbacului și lemnului.

Părintele tiparului n-a avut o existență luminoasă, pe măsura descoperirii sale epocale. Legenda spune că el ar fi dat faliment, „averea” lui spirituală – circa 200 de exemplare din *Biblie* – și atelierul fiind revendicate de avocatul personal.⁴

Până la ivirea presei mai era doar un pas: fabricanții de știri și zvonuri au născocit – arată Pierre Albert⁵ – niște foi volante numite fie ocazionale, cu aspectul unor mici caiete (la

³ Cf. Marschall McLuhan, *Galaxia Gutenberg*, Ed. Politică, București, 1975, p. 450. Odată cu Gutenberg, Europa intră în faza tehnologică a progresului, fază în care schimbarea însăși devine norma arhetipală a vieții sociale. Tipografia a tins să transforme limbajul dintr-un mijloc de percepție și explorare într-un bun de consum transportabil.

⁴ Cf. Dorin Popa, *Mass-media, astăzi*, Ed. Institutul European, Iași, 2002, p. 108.

⁵ Pierre Albert, *Istoria presei*, Ed. Institutul European, Iași, 2002, pp. 12-13.

finele sec. al XV-lea), relatând bătălii, funeralii, evenimente mondene, culturale, fie libele, încurajând polemica, mai ales politică și religioasă.

Comunicarea scrisă putea dăinui și fără presă? Categoric, nu! La originea acesteia au stat – crede Florea Ioncioaia – „libertatea de expresie și provocare culturală.”⁶

Nu-i suficient, dar nu insistăm.

Din istoricul presei, anterioare gazetelor, amintim: afișe, pamflete, almanahuri (primul datând din 1486), cronologii (un fel de recenzii asupra evenimentelor majore; 1588, Germania), broșuri religioase și publicații cu caracter popular, botezate „canards”⁷, în Franța. Ultimele, extrem de spectaculoase, cu priză la publicul cititor, ahtiat de senzațional.⁸

Mostrele de incipientă media scrisă s-au înregistrat în Germania, Franța, Anglia, Italia. Toate aceste forme de manifestare a comunicării scripturale au pregătit terenul pentru primele gazete: bilunarul „Noutățile din Anvers” (1605-1607) și un hebdomadur din același an, 1605, la Strasbourg. Așadar leagănul presei scrise s-a aflat în Țările de Jos și în limanul franco-german.

Ușor-ușor, propagarea presei inundă Vestul european: Stuttgart, Praga (1619), Köln, Amsterdam (1620), Londra (1620), Florența (1636), Roma (1640), Madrid (1661).

⁶ Florea Ioncioaia, *Introducere în presa scrisă*, Ed. Univ. Al.I. Cuza, 2000, p. 29.

⁷ Dorin Popa, *op. cit.*, p. 117.

⁸ Jean-Noel Jeanney, *O istorie a mijloacelor de comunicare*, Institutul European, Iași, 1997, p. 21: „Caracteristic pentru „canards” este că aduceau la cunoștința marelui public toate știrile reale sau imaginare care puteau frapa imaginația și sensibilitatea: inundațiile, cutremurele (...) și, mai ales, crimele spectaculoase...”

Un săptămânal scăpat de „noaptea uitării” a fost parizianul de doar 4 pagini „La Gazette” (mai 1631) al medicului Theophraste Renaudot, cu un tiraj de 1200 exemplare.

Chiar dacă primii jurnaliști proveneau din categoriile scriitorilor și filosofilor, au existat și confrăți criticiști la adresa diletantismului presei. Astfel, iluminiștii J.J. Rousseau și Voltaire⁹ se arătau reticenți în privința extragerii jurnalismului din marasmul pseudoliteraturii: „Ce este un periodic? O lucrare fără merit și fără utilitate, a cărei lectură neglijată și disprețuită a știutorilor de carte nu face decât să ofere femeilor și nerozilor vanitate fără instrucție.” Pe deasupra, presa părea „o povestire a unor nimicuri.”

Avântul presei din epoca luminilor, explicabil prin reculul monarhiei absolute și înregimentarea eficientă a scriitorilor în presă, a facilitat lansarea euforică a primului cotidian, în 1660: „Leipziger Zeitung” (extins până în 1921), alert și divers prin știri.

Scrutând situația din Europa prin surse redutabile¹⁰, trebuie reținut că marile ziare se nasc la sfârșitul secolului al XVIII-lea: „Journal de Paris” (1777), „Gazette de France” „Quotidienne”, „Journal des Debats”, „La Presse” (cu un tiraj de 180.000 exemplare), „Times” (1785), „Daily Telegraph” (1855), „Allgemeine Zeitung” (1798, la Tübingen), multe supraviețuind prin secole, oferind modele de obiectivitate și profesionalism. Privitor la relația literatură – presă, aceasta a avut un aspect monocolor în Anglia (de adeziune a prozatorilor la gazetărie) și altul divergent în Franța: de acceptare ca hobby, de asumare ferventă ori de scepticism din partea enciclopediștilor Diderot și

⁹ Apud Pierre Albert, *op. cit.*, p. 19.

¹⁰ Francis Balle, *Médias et sociétés*, Ed. Montchrestien, Paris, 1990.

Montesquieu. Riscurile meseriei se pot solda dramatic cu arestări (Daniel Defoe) ori tragic (pedeapsa capitală). De pildă, în 1794, un notoriu condeier Simion Liriguet a fost decapitat.¹¹ Ce mai contează câte un hiatus / accident la un (demi-)secol cu vreun insolit redactor, cât timp gazetarii se recrutau nu doar din sfera scriitorilor, a clasei de mijloc, ci și din alte straturi sociale, ducând la inflație, la „epidemie jurnalistică”, iar de mirajul celebrității prin cuvântul mediatic se simt magnetizați sute și mii de condeieri, pentru care sucombarea fizică își pierde relevanța în favoarea unui „articol-bombă”, refractar la repercusiuni?!

Cu privire la obârșia jurnalismului, câteva concluzii se impun.

Deși Burke a decretat în 1787 presa ca fiind a patra putere în stat, totuși, soarta presei în Anglia (între 1621 și 1791) a fost una agitată, din pricina instabilității politice, a războiului civil. Pentru Pierre Albert¹², secolul al XVIII-lea a fost dominat de harul pamfletar al lui Daniel Defoe (întemeietor de „Revue”, între 1704 și 1713).

Presa franceză (1653-1678) a cunoscut o dezvoltare lentă, în vreme ce aceea germană, după o perioadă de cenzură, a înflorit brusc.

De remarcat că în „Declarația drepturilor omului și cetățeanului”, din 26 august 1789, articolul 10 proclama dreptul la opinie al fiecărui cetățean, iar articolul 11 afirma principiul libertății de a publica.

¹¹ Dorin Popa, *Mass-media, astăzi*, Ed. Institutul European, Iași, 2002, p. 108.

¹² Pierre Albert, *op. cit.*, p. 21.

1.2. Eminescu versus presa anterioară

Eminescu debuta ca gazetar în 1870, adică la patru decenii de tradiție jurnalistică la noi.

Excluzând efemera „Fama Lipschii”¹³ (1827, Leipzig, doar câteva numere, din care unul păstrat la Sibiu), anul 1829 marchează nașterea presei românești prin „Curierul românesc” (hebdomadarul lui I.H. Rădulescu, în Muntenia) și „Albina Românească” (bilunarul lui Gh. Asachi în Moldova). Ardealul nu putea rămâne mai prejos, numele lui George Barițiu („Gazeta de Transilvania”, la 12 martie 1838, Brașov), intrând, de bună seamă, în categoria pionieratului gazetăresc.

Spiritualitatea umană se cântărește nu numai în opere artistice, științifice, acte de cultură, invenții etc., ci și în mass-media. Oglindă a realității la toate palierele – social, politic, economic, cultural, recreativ –, jurnalismul a înregistrat aici și dincolo o ascensiune fulminantă, emancipând conștiința colectivă, dinamizând mersul istoriei, apostrofând, aureolând fapte, indivizi, în conformitate cu adevărul.

Rolul de instanță etică i-a atras în epoca noastră și eticheta „Căinele de pază al societății”. Revenind, vom spune că presa partizană neadevărului va capota, sine die, iar de redresat

¹³ Există și alte puncte de vedere privitoare la „strămoșul” presei. Astfel, Radu Tempea consemna un calendar întocmit de Petcu Șoanul, în 1731 (a se vedea Georgeta Raduică și Nicolin Raduică în *Dicționarul presei românești*, Ed. Științifică, București, 1955, p. 5). Victor Vișinescu (*O istorie a presei*, Ed. Victor, 2002, p. 32) amintește de hebdomatarul cu informații militare „Courier de Moldavie”, inițiat de generalul Potemkin, la Iași (scris în franceză și română), precum și de un periodic românesc din Cernăuți, 1820.

ar fi foarte greu. A susține consecvent falsul, doar de dragul polemicii, însemna o iminentă sinucidere morală și comercială. Iată de ce gazetăria trebuie să fie Ochiul Vigilent care să atenționeze când se greșește, să mustreze și să spună lucrurilor pe nume. Deloc asincronă cu ce se întâmpla în Europa, intelectualitatea română din secolul burghez, școlită în Franța, apoi în Germania, sădește prinosul cărții pe terenul național, ceea ce deschide un nou tronson comunicațional: presa. O firească explozie de gazete¹⁴ se va produce în deceniul al IV-lea al secolului al XIX-lea, când zeci de periodice inundă piața, iradiind în special din Iași („Osiris”, „Foaia Sătească”, „Dacia literară”, 1840, „Arhiva”, „Spicuitorul”, „Dunărea”, „Alăuta Românească”) și București („Muzeul Național”, „Gazeta Teatrului Național”, „Cuviosul Românesc”, „Pământeanul”, „Mozaicul”).

Cât despre Ardeal, nici vorbă de efervescentă, ci de disipare a latențelor jurnalistice dinspre Brașov („Gazeta de Transilvania”, 1838) spre Sibiu („Amicul Școalei”, 1860), Arad („Mugurii”) și Oradea („Zorile Bihorului”, 1854). Ctitorii de presă au fost I.H. Rădulescu, Gh. Asachi (deceniul 3), G. Barițiu (deceniul 4), M. Kogălniceanu, V. Alecsandri („România Liberă”, 1855), D. Bolintineanu („Dâmbovița”, 1858), N. Bălcescu (cu A.T. Laurian – „Magazin istoric pentru Dacia”), Cezar Bolliac („Buciumul”, Paris, 1857). Nu insistăm pe publicațiile

¹⁴ Presa pașoptistă la care inserăm și „Popolul Suveran” (șef D. Bolintineanu), „Pruncul român” (C.A. Rosetti-întemeietor), „Reforma” (concepută de A.I. Crețescu), „Bucovina” (gândită de frații Hurmusachi) așa idealistă, exuberantă, semnifică – opina Luminița Roșca, în *Formarea identității profesionale a jurnaliștilor*, Ed. Polirom, 2000 – profesionalizarea gazetăriei, iar peste două decenii va surveni instituționalizarea presei.

culturale – nu fac obiectul cercetărilor noastre – nicidecum pe stabilirea unui top al periodicelor. Altfel, nu vom putea avansa decât amintind pe N. Iorga¹⁵ care a stabilit 7 etape în evoluția presei românești, 5 fiind anteeminesciene: 1. „Dibuiuri și Începuturi”; 2. „Cele dintâi publicații juridice. Epoca lui Eliad și Asachi”; 3. „Presa culturală, politica generației de la 1840”; 4. „Presa românească revoluționară și reformistă de la 1848-1859”; 5. „Presa românească de după Unirea Principatelor”. Criteriilor **cronologic și politic** le-am adăugat și pe cel **tematic**, încât configurația presei din veacul burghez ar arăta astfel:

- a) Presa conservatoare („Timpul”, 15.03.1866-1884; „Țara”, 1869-1870; „Constituțiunea”, 1867-1870; „Convorbiri literare”, 1867);
- b) Presa liberală (promotor-C.A.Rosetti) ilustrată prin: „Românul”, 1856-1951; „Trompeta Carpaților” (a lui Cezar Bolliac); „Traian”;
- c) Presa socialistă (după 1872);
- d) Presa cultural-artistică („România pentru știință, literatură, arte”, 1861-1863);
- e) Presa umoristică;
- f) Presa teologică (palid reprezentată).

În ceea ce privește denumirea periodicelor, se constată o oarecare stereotipie, predominând titluri ca: „Foaia”, „Gazeta”, „Curierul”... Un interesant articol eminescian, pe probleme de presă, s-a intitulat *Notițe Bibliografice*, unde se sancționează „limba păsărească”, „cosmopolită”, impasibilitatea față de oralitatea stilului, lipsa ideilor profunde...

¹⁵ N. Iorga, *Istoria presei românești*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 1998.

Gazetele prosperau¹⁶, pe când ziariștii adevărați nu prea existau, poate un Rosetti¹⁷, un Bolliac...

Publiciștii proveneau din categoria literaților, scriitorilor, semn că profesia nu se instituționalizase. De altfel, pentru Al. Andriescu¹⁸ diferențele stilistice între gazetari erau minore, ne semnificative. Tocmai de aceea vom reitera ideea că primul gazetar autentic și, totodată, cel mai valoros din veacul democratic a fost Eminescu, mai ales după apariția sextetului jurnalistic: *Icoane vechi și icoane nouă*, în „Timpul”.

Presa anteeminesciană (până la 1870) este percepută în două maniere:

- a) severă („presă emfatică, hiperdilatată”¹⁹) și retorică, pasiționând elocința revoluționarilor francezi, cultivând exclamația, imprecizia, enumerația, epitetul superlativ.²⁰

¹⁶ La ce bun atâtea publicații? Care era țelul lor?

Sub masca ziarului informativ, opinează C-tin Bacalbașa (a se vedea N. Iorga, *O istorie a presei românești*, p. 188, «Scopul ziariștilor români era să facă politică națională», idee discutabilă, mai puțin plauzibilă decât părerea lui Ion Hangiu, *Dicționarul presei literare românești*, 1790-1990, București), se întrezărea promovarea idealurilor socio-politice ale românilor, cu o reală contribuție la cristalizarea epocii marilor clasici și la modernizarea statală.

¹⁷ Presa angajată din deceniile 8-9, „Timpul” și „Românul” în special, și-a clădit reputația grație a două „figuri mitice”, după expresia lui Florea Ioncioaia, p. 43 (*Introducere în presa scrisă*, Ed. Universității „A.I. Cuza”, 2000, p. 43), M. Eminescu și C.A. Rosetti.

¹⁸ Al. Andriescu, *Stil și limbaj*, Junimea, 1977, capitolul *Limba presei românești în perspectiva stilurilor limbii literare*, pp. 239-251.

¹⁹ M. Spiridon, *Eminescu, o anatomie a elocvenței*, Ed. Minerva, 1996

²⁰ Șt. Badea, *Limbajul publicistic eminescian* („România literară” nr. 1, 12-18 ianuarie 2000, pp. 14-15).

b) clementă, generoasă, prin Gh. Bulgăr, unele din atribuțiile de mai sus convertindu-se miraculos în calități.

Ce preia Eminescu din presa pașoptisă și postpașoptistă?

Aproape nimic, deoarece se detașază de ceea ce a fost – diletantism publicistic – prima mostră de profesionalism gazețaresc, fiind escała de la „Curierul de Iași”, care a parcurs rapid traseul gazeta obscură – publicație serioasă, de bun gust, cu priză la public.

„Omul orchestră”, „profesorul” întru jurnalistică expune un alt discurs, logic, coerent, argumentativ, parcă pe canoanele prescrise de Cicero, rămânând imun la superficialitate, nu și la artificii metaforice, semantice, dotat cu o mare forță de penetrație, cu o ideatică uneori fastuoasă...

Cunoscător al subtilităților limbii, publicistul și-a construit logosul pe fundamentul oralității, acordând credit, însă, și neologismelor, expresiilor intelectualizate, străine, pe alocuri.

Cu privire la unele evaluări, ne distanțăm atât de Șt. Badea („Eminescu nu e un model de limbă”) și C-tin Bacalbașa (deși îl proslăvea pe gazetarul de la „Timpul”, totuși genialul jurnalist se numea, surpriză!, Gh. Panu), cât și de Al. Andriescu (presa ar fi stagnat între 1848-1860; în rest, opinii corecte), optând pentru linia Călinescu, Bulgăr, Iordan, Spiridon, traductibilă prin: Eminescu e cel mai valoros gazetar român până la Pamfil Șeicaru.

1.3. Gazetarul profesionist și „T(t)impul” (său)

Cine deschide Dicționarul literar ieșean²¹ – și pe cel al lui Ion Hangiu, *Dicționarul presei literare românești*, 1790-1990,

²¹ xxx, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Ed. Academiei, București, 1979, pp. 850-852.

Ed. Fundației Culturale Române, 1996 – la litera „T”, va afla că au existat două publicații cu numele de „Timpul”.

Prima, gazeta săptămânală, apărută la București, între 16 decembrie 1854 și 20 ianuarie 1855, apoi între 17 decembrie 1856 și 4 aprilie 1857, reapărută de la 22 decembrie 1860 până la 5 februarie 1861, având ca prim redactor pe Gr.R. Bossueceanu, iar printre semnatari pe C.D. Aricescu, Gh. Sion, B.P. Mumuleanu...

A doua era o gazeta politică și literară, cu patru apariții săptămânale, între 15 martie și 16 mai 1876, apoi zilnic, între 17 mai 1876 și 17 aprilie 1884, și 13 noiembrie – 14 decembrie 1900.

Oficiosul Partidului Conservator a avut director de pres-tigiu, pe Titu Maiorescu, Gr.G. Păucescu, și redactori-șefi de calibru, printre ei și M. Eminescu (decembrie 1880 – februarie 1881), ceea ce spune mult despre ștacheta artistică. În cei șase ani petrecuți la „Timpul” (1877-1883), Eminescu n-a rămas un simplu redactor, un slujbaș al condeii, executant al politicii de partid, personalitatea lui puternică nimeni nu i-o putea sechestra în tipare ideologice, de aici și răbufnirile contra finanțatorilor ori independența logosului, uneori, deranjantă pentru diriguitori. Ziarist rebel, obiectiv, Eminescu și-a deschis multe arene beligerante, excluzând soluția efemeră a retragerii.

Când adevărul o cerea, și-a criticat superiorii, de pildă pe influentul lider conservator Al. Lahovari și chiar pe prietenii junimiști, Titu Maiorescu și P.P. Carp.

Patriotismul său ardent nu tolera atitudinea obedientă a politicianilor „albi/roși” față de marile puteri. Neștiind ce-i teama, exigentul și cutezătorul publicist a criticat adeseori forțele imperiale vecine, Rusia și Turcia.

Cei trei clasici ai literaturii române, Eminescu, Caragiale și Slavici au înscris „Timpul” pe traiectoria gazetelor de valoare,